

ezeknek a biztosításának. De az 1956-os emigránsok és az előző emigránsok második generációja végre újra fogalmazta az amerikai-magyarországi érdekeket mint kulturális közösség ami a magyar világhálózat aktív része. Ez az új szerepvállalás a külföldre szakadt magyarság számára olykor sikereket hozott a magyar közösségi érdekek megvalósításában.

Kulcsszavak: diaszpóra, szétszórtsági lét, kivándorlók, emigránsok, nemzeti közösségek, közösség építés, hálózat építés, érdek képviselő

A MAGYAR ÁLLAMPOLGÁRSÁG MEGSZERZÉSÉNEK ÉS ELVESZTÉSÉNEK TÖRTÉNETI-POLITIKAI FÖLDRAJZI KÉRDÉSEI*

*HISTORICO-POLITICAL GEOGRAPHICAL QUESTIONS OF
ACQUISITION AND LOSS OF HUNGARIAN CITIZENSHIP*

HAJDÚ ZOLTÁN**

Abstract

The first Hungarian citizenship law was accepted in 1879. Hungarian citizenship law was based on the principles of jus sanguinis and the jus soli appeared just in second point. Naturalisation was one of the way of acquisition of Hungarian citizenship. In the framework of the Austro-Hungarian Monarchy there were no common citizenships.

After the Trianon Peace Treaty the Hungarian nation was divided between the neighbouring countries. The former Hungarian citizens were lost the Hungarian citizenship.

According to modifications of Hungarian citizenship law every persons who were formal Hungarian citizens may apply to become Hungarian citizens even if not living in Hungary.

Keywords: political geography, hungarian citizenship

1. Bevezetés

A társadalom politikai szervezete (a történeti és modern állam is), a funkcionáló központi hatalom alapvető kérdésként tekintett a területileg szervezett politikai tér és a rajta élő emberek (ország lakosok, polgárok, állampolgárok) közötti kölcsönviszony szabályozására. A szabályozás korszakonként eltérő tartalom mellett határozta meg a jogok és köteleességek egybefüggő rendszerét. A modernitás időszakában az államok egyszerre követeltek az állampolgároktól (például egységes hadkötelezettség, a meghatározott férfi korosztályok számára a sorkötelezettség stb.), illetve nyújtottak védelmet, biztosítottak alapvető jogokat.

* A tanulmány a Változás és folytonosság a magyar térképekben: nemzet, területiség, fejlesztés és határpolitika című NN 114468 témaszámú Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) kutatás keretében készült.

** tudományos tanácsadó, egyetemi tanár, MTA KRTK RKI DTO Pécs

A magyarság és a mindenkori Magyarország közötti kapcsolatok történetileg sokszínűen alakultak. A soknemzetiségű Magyarországon a soknyelvű, sokvallású, sokkultúrájú stb. polgárok közötti jogegyenlőség eszménye 1844-től lényegi politikai, majd alkotmányos szabályozási kérdéssé vált. Az állampolgárság funkcionális és formai jegyeinek szabályozását az állampolgársági törvények jelentették. Külön kérdést jelenthetne a nők „másodlagos pozíciójának vizsgálata” az állampolgársággal összefüggő szabályozásokban.

1879-től 2010-ig sok tekintetben változott az állampolgárság intézményének szabályozása, benne az állampolgárság megszerzésének, elvesztésének részletes indoklása, valamint az ország területén élő, illetve az azon tartósan kívül élők állampolgársági jogviszonyának a megfogalmazása. A történeti, politikai kérdések mellett a területiség is folyamatosan jelen volt az állampolgársági jogban, de a magyar viszonyok között hagyományosan nem játszott meghatározó szerepet. Rövid elemzésünkben az állampolgárság megszerzésére, illetve elvesztésének a szabályozására koncentrálnak, nem vizsgáljuk érdemben a történetileg változó állampolgári jogok és kötelezettségek egységét.

2. Politikai földrajz és állampolgárság

A modernitás korában az állam és polgárai (állampolgárai) közötti jogviszony tartalmi elemeinek formálásában meghatározó nemzetközi hatással a francia forradalom és az USA megközelítései bírtak. E jogviszony tekintetében kiemelkedő jelentősége volt – más elemek mellett – a polgárok közötti jogegyenlőségnek, valamint az egyenjogúságnak. (Nem minden vonatkozásban terjedt ki a nőkre.)

A politikai földrajz elsődlegesen a „mindenholi” és a „mindenkori” törvényi szabályozások mentén fogalmazta meg az állam és az állampolgár közötti jogviszony meghatározó elemeit. Az 1970-es évektől, a globalizációs folyamatok, illetve a nagyarányú – alapvetően munkavállalásokhoz kötött mozgások miatt – előtérbe került a sajátos, a helyi állampolgárok jogaitól némileg különböző státuszú emberek helyzetének elemzése. Az 1990-es évektől, a globalizáció átfogó kibontakozása kiváltotta az „állampolgársági földrajz” megszületését.

A legális nemzetközi migrációhoz, a tömeges külföldi munkavállaláshoz kapcsolódóan nagy számban jöttek létre eltérő állampolgársággal rendelkező felek közötti házasságok. A családjogi ügyek számának hatalmas megnövekedése nem csak a nagypolitika, hanem az egyes emberek számára is azt jelentették, hogy az állampolgárság kérdése a mindennapi élet egyik lényegi elemévé vált.

Az illegális migrációs hullámok felerősödése (nem csak Európában) új lökést adott a polgárok, az állampolgárok, a különböző státuszt-szerző migránsok és a menekültek jogviszonyai kutatásának. 2015-2016-ban egyfajta szakirodalmi robbanásról beszélhetünk az állampolgárság ügyében (Staehele, A. Lynn stb. 2016 a kérdéskör főként angolszász irodalmának a feldolgozásával). A „polgári, állampolgári viszonyok, jogok, státuszok kutatása” 2016-ra teljesen polgárjogot nyert a nyugati, főleg az angolszász politikai földrajzban.

A magyar politikai földrajzi gondolkodást alig érintette még meg a polgári és állampolgári jogok, a státuszjogok mély elemzésének a lehetősége, szükségessége, illetve a sajátos magyar széttagoaltságból és politikai, határok feletti nemzetegyesítési folyamatokból fakadó, szinte kötelezettsége.

3. A magyarság, a magyar állampolgárok területi eloszlásának történeti alakulása és sajátosságai

A honfoglalás utáni nagyon hosszú távú történeti-területi fejlődés tekintetében megállapíthatjuk, hogy a magyar etnikum történetileg „országterület-stabil” jellegű maradt. Voltak kisebb, elsősorban a szomszédsági területekre történő állandó, illetve ideiglenes mozgások (kitelepülések, kitelepítések), lényegi mozgást csak a XIX. század II. felében meginduló tengeren túli, amerikai mozgások (kivándorlás, visszavándorlás) jelentett. (1899-1913 között mintegy 1,4 millió magyar állampolgár vándorolt ki. Ennek a népességtömegnek 28,9%-a volt magyar anyanyelvű. 1905-1913 között mintegy 300 ezer magyar állampolgár költözött vissza az országba.)

Trianonig a magyar állampolgárok (a politikai magyar nemzet részei) és a magyar etnikum döntő része a soknemzetiségű Magyar Birodalom területén élt. A békeszerződés végrehajtása állampolgársági tekintetben azt jelentette, hogy a Magyar Birodalom csaknem 20,9 millió állampolgárából majdnem 13,3 millió főt (63,5%) rendelt az utódállamok szuverenitása alá. A Magyar Birodalom területén élő 10 milliós magyarság mintegy 33%-át (3,3 millió fő) csatolták el. Ezzel a lépéssel a széttagoalt magyarság kérdései alapvetően új módon jelentek meg a szomszédsági környezetben és a világban is.

1930-ban a világ 12,2 millió főre becsült magyarságának 65,8%-a Magyarországon, 14,8%-a Romániában, 8%-a Csehszlovákiában, 4,8%-a Jugoszláviában, 4,8%-a az USA-ban, 0,3%-ka Ausztriában, s 1,5%-a a világ egyéb országaiban élt. Az összmagyarság döntő része még mindig a volt történelmi Magyarország, más, nem teljesen azonos területet lefedő megfogalmazásban a Kárpát-medencében élt.

Ez a meghatározó alaphelyzet nem változott a II. világháború alatti időszakokra. Nagy Iván részletes területi elemzése egyszerre mutatta be a Kárpát-

medencei koncentrátságot és a diaszpórában is élő magyarság szinte „globális” területi megoszlását (1. ábra).

1944-1947 között nagyon tragikus folyamatok bontakoztak ki a magyarság, illetve a magyar állampolgárok élettörténetében. A folyamat egyik lényegi, meghatározó, egyben nagyon szomorú eleme, hogy a magyar állam nem tudta, illetve nem akarta megvédeni saját állampolgárait. (Durróval is fogalmazhatunk, hogy a magyar állam elveszítette egyik legalapvetőbb funkcióját.) A holokauszt, az ország zsidó vallású állampolgárainak tömeges kiszolgáltatása egy idegen (igaz 1944 márciusában belső megszállóvá vált) hatalomnak történő kiszolgáltatása semmilyen módon nem magyarázható, nem védhető. 1944 őszén a kivonuló magyar államhatalom után tömegesen semmisítettek meg magyar állampolgárokat (nem jött létre még békeszerződés, mely ismét jugoszláv állampolgárrá tette volna a délvidéki magyarokat) Jugoszláviában. A 14 év feletti magyar férfiak elhurcolása a Szovjetunióhoz került Kárpátaljáról azonos volt az etnikai tisztogatással. A Csehszlovákiában élő magyar nemzetiségű lakosság „népességcsere”-nek nevezett kiűzése Csehszlovákiából nemzetközi kapcsolatrendszerben bonyolódott. A német nemzetiségű magyar állampolgárok tömeges kitelepítése Németországba a világháború után (minden nemzetközi kapcsolódás ellenére) legtragikusabbnak tekinthető.

1. ábra A világ magyarságának területi eloszlása

Forrás: Nagy Iván, 1944.

Ha csak az állam és az állampolgár közötti viszonyrendszer szempontjából nézzük ezeket a folyamatokat, akkor a magyar állam „bukott államnak tekinthető” a világháború alatt, s közvetlenül utána. Ez még abban az össze-

függésben igaz, ha tudjuk, hogy 1944 tavaszán előbb német, majd 1945 tavaszától szovjet megszállás alá került az ország, s a belső politikai erők mozgási lehetősége meglehetősen korlátozott volt.

Az 1956-os forradalom leverése után mintegy 200 ezer ember hagyta el az országot, döntő többségükben a fiatal korosztályokhoz tartozók. Ezek az emigránsok Kanadától Ausztráliáig szétszóródtak a Világban. A magyarság „globális területi eloszlása” megerősödött a forradalom utáni emigrációkkal.

Az 1988-1990 közötti időszak rendszerváltásaihoz kapcsolódva elsősorban a határon túlról (főként Romániából) érkeztek tömegesen magyar nemzetiségű, nem magyar állampolgárok az országba. Az ő helyzetüknek rendezése túl mutatott az ügyek egyéni elbírálásán, ezért 1993-ban új állampolgársági törvény született.

4. Az állam és polgárai, állampolgárai közötti jogviszony alakulása és a jogviszony szabályozásának meghatározó tartalmi elemi az állampolgársági törvényeinkben

A magyar történeti fejlődésben, a hosszú rendi korszakban a „jogegyenlőtlenség”, illetve az azonos rendbe tartozók közötti „jogegyenlőség” volt a meghatározó. Az „ország lakosok” kategóriája viszonylag korán megjelent a magyar törvényhozásban, de a kategória fogalma történelmileg többször átértelmeződött, átértelmeződött.

A magyar politikai és közjogi gondolkodásban a reformkortól kezdve a történeti folytonosság és a nemzetközi környezetben kialakult – a kor magyar politikusai, jogtudósai által jól ismert – felfogások, gyakorlatok szintetizálásának a kérdése került előtérbe. 1844-ben Szemere Bertalan „honosítási” törvénytervezetet készített, de az nem került elfogadásra. 1848-ban – a polgári átalakulási folyamathoz kapcsolódva, annak mintegy szerves részeként – átfogó állampolgársági törvénytervezet készült, amely nem került bevezetésre.

Az első tényleges, 1880-ban hatályba lépő magyar állampolgársági törvény (1879. évi L. tc.) a kiegyezés után több mint egy évtizeddel született meg. Lényegében már a kialakult új állami berendezkedés, és jogfelfogások rendszere alapján szabályozta a magyar állampolgárság megszerzésével és elvesztésével kapcsolatos kérdéseket. A magyar állampolgárság leszármazással, törvényesítéssel, házassággal, honosítással szerezhető meg. Mindegyik megszerzési módot „kibontotta” a törvény. Az első magyar állampolgársági törvény a leszármazás (ius sanguinis) alapelveire épült, csak kiegészítő jelleggel vette tekintetbe a területi elvet (ius soli): „Leszármazás által megszerzik a magyar állampolgárságot a magyar állampolgár törvényes gyermekei és magyar állampolgárnő törvénytelen gyermekei mindkét esetben, még akkor is, ha a születés

helye a külföldön van”. A területiség kérdése más tekintetben is elsősorban a „külföldi” – „belföldi” vonatkozásában vetődött fel.

A honosítással szerzett állampolgárság esetében kötelező volt az állampolgári eskü letétele: „Én N. N. esküszöm az élő Istenre, hogy Ő császári és királyi Felséghez, Magyarország Apostoli királyához és a magyar korona országai alkotmányához hű leszek, s ígérem, hogy magyar állampolgári kötelességeimet híven teljesíteni fogom”. Az eskü szövege indirekt módon zárta másik állampolgárság meglétét.

A törvény az állampolgárság megszerzéséhez hasonlóan taxatív felsorolta az állampolgárság elvesztésének e lehetőségeit, módját is: elbocsátás, hatósági határozat, távollét, törvényesítés és házasság által. A legnagyobb vitát a távollét szabályozása (Azon magyar állampolgár, ki a magyar kormány, vagy az osztr.-magy. közös miniszterek megbízása nélkül 10 évig megszakítás nélkül a magyar korona területének határain kívül tartózkodik, elveszti magyar állampolgárságát) váltotta ki. A „Lex Kossuth” kérdésében mindenki pártállása függvényében fogalmazott meg értéktételeket. (Az állampolgársági törvény „személyre szabottsága” körül ma is tartanak a viták.)

Az Osztrák-Magyar Monarchia két része az önálló, sőt a kizárólagos állampolgárság talaján állt. (Bosznia-Hercegovina polgárai számára nem vezettek be külön állampolgárságot, ott az „illetőség” kategóriája fejezte ki a hovatartozást.) Voltak ugyanakkor a Monarchián belül egyetemleges, minden a területen lakó polgár számára biztosított jogok, a szabad vállalkozás, a költözés, a munkavállalás stb.

A trianoni békeszerződés alapvető területi, népességi változásokat hozott a történelmi Magyarország struktúráiban, így az állampolgársági jogviszonyok tekintetében is. A békeszerződés alapvetően a területi elvet érvényesítette akkor, amikor megállapította, hogy mindenki annak az államnak az állampolgára lett, amelynek területéhez került. Az állampolgárság megválasztása így nem egyéni döntés függvénye volt. Aki magyar állampolgár kívánt maradni, annak lényegében az új magyar államterületre kellett költöznie. (A később költözők kedvezményesen kaphatták vissza magyar állampolgárságukat.) Az optáns kérdés kiegészítő szűkítés volt az utódállamok részéről az átkerült lakosok tekintetében.

A békeszerződés végrehajtása után megszülető, elsődlegesen nem az állampolgársági viszonyokkal foglalkozó „saláta-törvény” az állampolgársági jogviszonyt is módosította több tekintetben. A törvénymódosítás (1922. évi. XVII. tv.) a belügyminisztert hatalmazta fel az eljárások lefolytatásával, mindenkor a trianoni békeszerződés szövegére is tételesen hivatkozva.

Az állampolgársági viszonyokat alapvetően megváltoztatták az 1939. évi szabályozások (1939. évi XIII., XIV. törvény), mely politikai céloktól vezérelve „behozta” a jogrendbe a magyar állampolgárságtól való megfosztás intézményét. A szabályozásnak új eleme volt annak kimondása, hogy az a magyar állampolgár, aki külföldön állampolgárságot szerzett, automatikusan elveszti magyar állampolgárságát. (Ez nem más, mint a kettős állampolgárság tilalma, amely a korszakban elsősorban a magyar zsidóságot volt hivatva kirekeszteni.)

A II. világháború után először nem törvényben, hanem kormányrendeletben (9590/1945. Korm. rend.) szabályozták az állampolgári jogviszony lényeges elemeit:

- mindazok visszakapták magyar állampolgárságukat, akiket az 1939. évi törvények alapján fosztottak meg attól,
- ugyanakkor nem tette lehetővé a magyar állampolgárság visszaszerzését azok számára, akik a II. világháború alatt embertelen cselekedetekben vettek részt.

Az 1939 és 1945. évi szabályozások brutálisan mutatták meg, hogy a mindenkor magyar kormányok alapvetően politikai megfontolások alapján változtatták az állampolgárok és az állam közötti jogviszonyt. Az állampolgárok e tekintetben (is) lényegében kiszolgáltatottá váltak a központi hatalommal szemben.

1948-ban először törvényben szabályozták a külföldön tartózkodó egyes személyeknek magyar állampolgárságuktól való megfosztását (1948. évi. XXVI. tv.), mely ismét kimondta az 1947. évi X. törvény alapján, hogy az állampolgárságától megfosztott személyt csak a kormány hozzájárulásával lehet visszahonosítani.

Az 1948-ban elfogadott átfogó állampolgársági törvényben (második állampolgársági törvény) szinte mindenre kiterjedően, részletekbe menően szabályozták az állampolgársági jogviszonyt intézményét (1948. évi LX. tv.) A magyar állampolgárság megszerzésének három jogcímét (leszármazás, házasság, honosítás) határozta meg a törvény. A 10 éves távollét nem járt automatikusan az állampolgárság elvesztésével. A honosításnak nem voltak vagyoni feltételei. A magyar állampolgárság elvesztésének módjai a törvény szerint: házasságkötés, törvényesítés, elbocsátás, megfosztás. (A magyar állampolgárságú nő külföldi állampolgárral kötött házassága nem járt automatikusan a magyar állampolgárság elvesztésével.)

A törvény hatályba helyezéséről szóló 600/1949. (II. 23.) BM rendelet értelmezte a törvény szövegét, s egyik fontos, lényegében kiegészítő rendelkezése az, hogy a magyar állampolgároktól állampolgársági listát, nyilvántartást kell készíteni.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után – a régi-új hatalom politikai igényeihez kapcsolódóan – újraszabályozták az állampolgársági jogviszonyt (1957. évi. V, tv.) is. A törvény fenntartotta az állampolgárságtól való megfosztás intézményét, azt politikai alapokon alkalmazták. Bármelyik szülő révén lehetett leszármazási alapon magyar állampolgárságot szerezni. 3 évi Magyarországon való tartózkodás után már honosítással elérhetővé vált a magyar állampolgárság. Erőteljesen korlátozta a törvény a többes állampolgárság lehetőségét a magyar állampolgárok számára. (Az 1956-os nyugatra menekültekkel szembeni, tudatos megfontolás volt ez.)

Az 1993 évi LV. tv. a magyar állampolgárságról a rendszerváltás utáni új politikai berendezkedéshez alkalmazkodva szabályozta újra az állampolgárság kérdéseit. A törvény fenntartotta a magyar állampolgárság tekintetében a vérségi (leszármazási) elvet. Ezen túl a magyar állampolgárság megszerzése tekintetében a honosítás lett ismét a leggyakoribbnak tekintett állampolgárság-szerző út. 8 évre emelték az országban való tartózkodás időtartalmát az állampolgárság honosítással történő megszerzéséhez. A törvény részletesen szabályozta a honosítási eljárást.

A magyar állampolgárság megszüntetésének leggyakoribb módja, az állampolgárságról való lemondás lett. A magyar állampolgár lemondhatott állampolgárságáról, de a magyar állam csak az állampolgársági jogviszony megszerzésével kapcsolatos bűncselekmény kiderülése esetén foszthatott meg egyoldalúan (visszavonás) bárkit is az állampolgárságától.

A 2010. évi XLIV. törvény módosította az 1993. évi állampolgársági törvényt, különösen a „egyszerűsített honosítás” intézményének bevezetésével és részletes szabályozásával. Az egyszerűsített (kedvezményes) honosítás a leggyakoribb esetben a leszármazás alapján való visszahonosítást jelent, elsődlegesen a magyar nyelvet beszélők számára. A törvény új lehetőséget teremtett: a magyarországi tartózkodás és lakcím nélküli állampolgársági jogviszony megteremtésével.

A kormány az interneten széles körű, a külföldön élő magyarok számára, a magyar mellett angolul is könnyen elérhető információs kampányt folytatott az egyszerűsített honosítási eljárásról (www.allampolgarsag.gov.hu). A nemzetközi közvélemény, különösen a szomszédos országokban folyamatosan nyomon követte a változásokat, s a különböző országokban a saját értelmezés alapján reagáltak azokra.

Az állampolgársági jogviszony megszerzésének kérdésében a köztársasági elnök került meghatározó pozícióba (http://www.keh.hu/allampolgarsagi_ugyek). A köztársasági elnök személyesen is, és a hivatala is jelentős felvilágosító, mozgósító tevékenységet végzett a külföldön élő magyarok körében az állampolgárság megszerzése/visszaszerzése érdekében.

A határok feletti nemzetegyesítés 2010 utáni kormányzati programja ha csak a számokat nézzük, akkor abszolút sikerrel, más tekintetben sajátos eredményekkel járt. Elsődlegesen nyelvnemzeti alapokon létrejött az új magyar politikai nemzet (a közjogi politikai nemzet tagjai életkoruk függvényében választók és választhatók), melyben az állampolgári jogok és kötelezettségek egységes, mindenkire kiterjedő teljesítésének abszolút akadályai vannak különösen feltételezhető (de nem teljesen valószínűtlen szituációkban.) A két vagy több állampolgársággal rendelkező magyar állampolgárságú férfiak számára egy háborús konfliktus esetén kérdés lehet, hogy hol, ki ellen vannak kötelezettségei. (A kérdés nem teljesen elméleti jellegű, hiszen az ország nem állt nagyon messze attól, hogy 1999 tavaszán belesodródjon a Szerbia elleni légi háborúba.)

A törvény megteremtette a „kettős állampolgárság” (nem közös, hanem két külön állampolgárság) tömeges létrejöttének a feltételeit. A Világon, az Európai Unióban (Parragi M. 2000) és a szomszédos országokban élő magyarokat eltérő módon érintette e lehetőség (<http://www.jogiforum.hu/hirek/>). Eltérő okokból, de sem Ausztria, sem pedig Szlovákia és Ukrajna nem támogatja, illetve fogadja el a többes állampolgárság intézményét.

Az új Alaptörvény a legfontosabb kérdésekben egyértelműen szabályozta a magyar állampolgársággal kapcsolatos helyzetet, s kimondja:

- „Születésével a magyar állampolgár gyermeke magyar állampolgár. Sarkalatos törvény a magyar állampolgárság keletkezésének vagy megszerzésének más eseteit is meghatározhatja.”

- „Senkit nem lehet születéssel keletkezett vagy jogszerűen szerzett magyar állampolgárságától megfosztani.”

- „... a köztársasági elnök ... dönt az állampolgárság megszerzésével és megszűnésével kapcsolatos ügyekben.”

- „Magyar állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki, és külföldről bármikor hazatérhet”.

- „Minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy külföldi tartózkodása ideje alatt Magyarország védelmét élvezze”

5. Uniós tagság, migráció, kettős állampolgárság, politikai kérdések tömege

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz. Ettől az időponttól kezdve az uniós jog, köztük a szabad mozgás joga – kisebb megszorításokkal – kiterjedt a magyar állampolgárokra is. A legfontosabb kiinduló pont az, hogy az Unión belüli mozgás, áttelepülés stb. uniós és egyben magyar jog is, az „uniós polgár joga”. Az Unión belüli szabad mozgás

nem kötődik nemzetállami engedélyezéshez, így a Magyarországról az Unióban dolgozók és élők számáról csak relatíve pontos számok „vannak forgalomban”, az Unióba költözők száma körül permanens, részben manipulált viták voltak és vannak (Blaskó Zs. stb. 2000)

A KSH és munkatársai kutatásai szerint a Magyarországra bevándorolt külföldiek döntő részét a rendszerváltások kezdetétől a szomszédos országokban élő magyar anyanyelvű népesség bevándorlása tette ki. 2011 után a Magyarországra érkezők jelentős része már nem külföldiként, hanem újonnan honosított magyar állampolgárként érkezik (Gödri I. 2013, KSH. 20124) 1993-2012 vége között összesen 174 ezer Magyarországon élő személy szerzett magyar állampolgárságot. A kategórián belül 39 ezren már az állampolgársági törvény 2010. évi módosítása után tették le az állampolgársági esküt. A Magyarországon élő honosítottak (új magyar állampolgárok) többsége Budapesten és Pest megyében él. A külföldön élő honosítottak (új magyar állampolgárok) tekintetében megállapították, hogy az új magyar állampolgárok döntő része (98%) a szomszédos államokban, azon belül a többségük (71%) Romániában élt. A 2011-2012 között külföldön élő honosítottak közül 12 ezer fő létesített magyarországi lakcímet miután megkapták a magyar állampolgárságukat.

Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter az országgyűlésben elhangzott kérdésre 2013. február 26-án részletes listát tett köze arról, hogy országonként hány fő kérelmezte, illetve kapta meg a magyar állampolgárságot a 2010. évi törvénymódosítás után. E szerint 362 206 kérelmezték a kedvezményes honosítást, 177 002 Magyarország területéről, 185 204 fő pedig külföldről. 2011. január 1 és 2012. december 31 között 320 524 fő kapta meg, vagy kapta vissza magyar állampolgárságát. A szomszédos országok, mindenekelőtt Románia vezette a rangsort, a szomszédos országokon kívül Anglia, Németország, USA, Izrael kérelmezői következtek nagyság szerint. Ezek mellett Indonéziából, Iránból, Tajvanról, Thaiföldről, Tunéziából, Vietnamból is feltűnt 1-1 fő (Itt a lista az új magyar állampolgárok-ról. <http://www.alfahir.hu/>)

Semjén Zsolt nemzetpolitikáért felelős miniszterelnök-helyettes 2016. június elején tett nyilatkozata, illetve számszerű elemzésében arra a következtetésre jutott, hogy „közeledik a millióhoz a honosított magyar állampolgárok száma”, a „ciklus végére meglesz az egymillió új állampolgár”. Arra is kitért, hogy az eljárás során több mint 23 ezer kérelmet utasítottak el. (<http://www.mno.hu/kulfold/egymillio-uj-magyar-allampolgar-lehet-a-cikus>). A „határok feletti nemzetegyesítés” átfogó politikai céljai keretében a kedvezményes honosítás tekintetében így van egyfajta politikai célkitűzés.

6. Összegzés

A magyar közjogi felfogásban, törvényi szabályozásban egyfajta folyamatosság figyelhető meg, nevezetesen hogy: a magyar állampolgárság elsődleges megszerzése nem a területhez, hanem a leszármazáshoz, a szülők magyar állampolgárságához kötődik. A leszármazás elve a meghatározó jogelv az állampolgári jogviszony keletkezésekor.

A társadalmi, gazdasági, egyéni-családi folyamatok folyamatosan bonyolultabbá, összetettebbé váltak a magyar modernizációs fejlődésben, ezt részben követte a mindenkori állampolgársági jogviszony részletes szabályozása.

Az állampolgárság tekintetében – eltérő tartalommal és érdekek mentén – folyamatosan jelen voltak a társadalmi, politikai célok, szándékok. Ezek néha rejtve, ritkábban egészen nyíltan jelentek meg.

A „globalizáció és eunizálódó világban” az „EU és globális területi elterjedésű magyar állampolgárok” számára új lehetőségek és egyben új, korábban végig nem gondolandó kérdések egész sora jelent meg, s feltehetően ezek a kérdések nem egyszerűbbé (gondoljunk csak a Brexitre), hanem feltehetően bonyolultabbá fognak válni. Ez a kérdéskomplexum nem csak az állampolgárok hatalmas tömegét érintik, hanem a magyar állam funkcióit is.

Felhasznált irodalom

- Besznyák Rita 2005: Állampolgárság az Európai Unió országaiban – a törvények tükrében. Budapest, Európa Institute, pp. 15-71.
- Blaskó Zsuzsanna – Ligeti Anna Sára – Sík Endre 2014: Magyarok külföldön – Mennyien? Kik? Honnan? In: Kolosi T. – Tóth I. (szerk.) Társadalmi riport 2014. Budapest, TÁRKI, pp. 351- 372.
- Ganczer Mónika 2013: Az első világháború utáni magyar és osztrák illetőségről. In: Szoboszlai-Kiss K. – Deli G. (szerk.) Tanulmányok a 70 éves Bihari Mihály tiszteletére. Győr, Universitas Győr, pp. 183-193.
- Gödri Irén 2013: Migráció nemzeti/nyelvi határokon belül. (Bevándorlók és új állampolgárok a szomszédos országokból – változó trendek.) – Magyar Tudomány, 174. évf. 3. sz. pp.263-274.
- Kisteleki Károly 2000: Magyar állampolgárság a XX. században. – Állam és Jogtudomány, 41. évf. 1-2. szám pp. 57-78.
- KSH 2014: Honosított magyar állampolgárok, 2003-2014. Budapest, KSH, Statisztikai Tükör, 35. szám.
- Mike Gyula 1938: A világ magyarsága. – Statisztikai Szemle, 4. sz. pp. 368-372.
- Nagy Iván 1944: A külföldi magyarság. – Kárpátmedence, IV. évf. 3. sz. pp. 129-149.

Pap Gábor 2012: Az Alaptörvény és a magyar állampolgárság. Publicationes Universitatis Miskolciensis, Sectio Juridica et Politica, Tomus XXX/2, pp. 359-369.

Parragi Mária 2000: A magyar állampolgársági jog és a külföldön élő magyarság. – Kisebbségkutatás, 9. évf. 1. sz.

Staeheli, A. Lynn – Marschall, J. David – Maynard, Naomi 2016: Circulations and the Entanglements of Citizenship Formation. – Annales of the American Association of Geographers, 106. évf, 2. sz. pp. 377-384.

Varga Norbert 2013: Kossuth Lajos állampolgárságának elvesztése. – AETAS, 28. évf. 1. sz. pp. 74-99.